

VOORTGANGS- RAPPORTAGE

**Programmaplan
Duurzaamheid**

2021

Inleiding

In deze voortgangsrapportage van het programmaplan Duurzaamheid zijn de activiteiten, projecten en resultaten opgenomen van het afgelopen jaar. Daarnaast is een doorkijk opgenomen naar de projecten en activiteiten, die gaan lopen in 2022 op de verschillende thema's. De voortgangsrapportage heeft niet de pretentie om volledig te zijn. Verduurzaming is steeds meer een onderdeel geworden van de dagelijkse praktijk zowel binnen als buiten het gemeentehuis. En dat is juist wat we willen!

De verduurzaming van de samenleving staat steeds hoger op de politieke en maatschappelijke agenda. Bij de start van de nieuwe gemeente Hoeksche Waard is door de gemeenteraad de verduurzaming van de Hoeksche Waard als één van de grootste maatschappelijke opgaven benoemd. Een opgave die we op programmatische wijze oppakken. De afgelopen 3 jaar is naast allerlei lopende projecten en activiteiten, die vanuit de voormalige 5 gemeenten al waren opgestart, in samenspel met de samenleving een programmaplan Duurzaamheid gebouwd.

Eind 2020 is het programmaplan Duurzaamheid door de gemeenteraad vastgesteld. In het programmaplan zijn 4 hoofdthema's benoemd, namelijk de energietransitie, circulaire economie, biodiversiteit en klimaatadaptatie. Voor deze thema's zijn diverse strategische doelen (lange termijn) en operationele doelen (korte en middellange termijn) vastgesteld. Deze doelen geven voor de komende periode richting aan de verduurzaming van de Hoeksche Waard.

Tevens is in het programmaplan vastgelegd dat we een dashboard ontwikkelen om de voortgang te monitoren en indien nodig de activiteiten en projecten bij te sturen. Als laatste geeft het programmaplan richting in het samenspel met de samenleving. De verduurzaming van de Hoeksche Waard kan alleen succesvol zijn, als we dit samen kunnen doen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties in de Hoeksche Waard. Het tempo van deze transitie wordt immers mede bepaald door het aanpasbare vermogen van de samenleving, van rijk tot arm en van koploper tot achterblijver.

Met alleen mooie doelen op papier gaan we het verschil niet maken. Daarom zijn in de eerste helft van 2021 diverse uitvoeringsprogramma's en -agenda's voor de 4 thema's en een leidraad Communicatie & participatie Duurzaamheid opgesteld. Hierin staan duidelijke activiteiten en acties opgenomen. Met de uitvoeringsprogramma's komt er steeds meer lijn in de gemeentelijke aanpak.

Ontwikkelingen op programmaniveau Duurzaamheid

UITVOERINGSPROGRAMMA'S

Het programmaplan Duurzaamheid is in december 2020 door de gemeenteraad vastgesteld. In juli 2021 zijn de uitvoeringsprogramma's 'Hoeksche Waard richting energieneutraal', Circulaire economie en Klimaatadaptatie (in het verlengde van de gezamenlijk uitvoeringsagenda Klimaatadaptie samen met het waterschap en de provincie) door de gemeenteraad vastgesteld. Voor de uitvoeringsagenda Biodiversiteit is besloten meer tijd te nemen om draagvlak bij alle betrokken partijen te creëren. Tevens is de leidraad Communicatie & participatie Duurzaamheid vastgesteld en is er een eerste opzet van een dashboard voor Monitoring & sturing ontwikkeld.

DASHBOARD MONITORING & STURING

Om te weten of we de juiste projecten en activiteiten oppakken om onze doelen te halen, is het monitoren van de voortgang noodzakelijk. Monitoring niet als incidentele peilstok, maar als structureel instrument voor de komende tientallen jaren. Een instrument dat onderdeel is van de gemeentelijke systemen en op ieder moment gebruikt kan worden. Het afgelopen jaar is daar de basis voor gelegd. Er is een dashboard ontwikkeld voor het programma Duurzaamheid. Bij de ontwikkeling is gebleken hoe complex het is om bruikbare gegevens (kriteke prestatie-indicatoren - kpi's) te vinden, die iets zeggen over de voortgang richting de gestelde doelen. Voor de energietransitie is het gelukt en voor de andere 3 thema's ligt er een eerste basis, die nog stevige doorontwikkeling nodig heeft. Overigens geldt dit ook voor andere overheden. De komende periode gaan we dan ook op zoek naar een intensievere samenwerking met andere (overheids-)partners om het dashboard verder te ontwikkelen.

FINANCIERING PROGRAMMAPLAN DUURZAAMHEID

Het thema verduurzaming is voor gemeenten een relatief nieuw onderwerp. Anders dan bij andere beleidsterreinen zijn hiervoor geen of beperkt structurele middelen (geld en capaciteit) beschikbaar. De afgelopen jaren is de structurele capaciteit beperkt uitgebreid met bijvoorbeeld een extra adviseur Duurzaamheid, een adviseur Circulaire economie en een adviseur Ecologie.

In 2021 zijn de werkzaamheden gefinancierd vanuit de reserve Energietransitie (storting in 2020 van 1 miljoen euro). Daarnaast hebben wij in 2019, 2020 en 2021 eenmalige middelen ontvangen van het Rijk, voor de Regionale Energiestrategie Hoeksche Waard, de Transitievisie Warmte Hoeksche Waard en gelden uit de Regeling Reductie Energiegebruik (RRE-subsidie) en Regeling Reductie Energiegebruik Woningen (RREW-subsidie). Daarnaast hebben we als gemeente de Duurzaamheidslening voor particulieren en de Stimuleringslening Duurzaamheid voor verenigingen, stichtingen en ondernemers in het leven geroepen. Voor de gemeente loopt dit nagenoeg kostenneutraal. Los van de RRE- en RREW-subsidie, die volledig terechtkomen bij onze inwoners, is het grootste deel van de ontvangen middelen gebruikt voor de inhuur van medewerkers en inkoop van diverse adviesbureaus. Voor dit jaar wordt via de VNG ook de lobby verstevigd richting de landelijke overheid om over de brug te komen met toereikende middelen om de duurzame transitie met elkaar te kunnen maken.

In 2022 wordt de reserve Energietransitie omgezet in een reserve Duurzaamheid. Tevens is in de begroting 2022 door de gemeenteraad eenmalig een storting van 1,25 miljoen euro gedaan om de projecten en activiteiten binnen het programmaplan Duurzaamheid door te zetten. Daarnaast zijn er door een aantal ombuigingen binnen het budget van

Openbare ruimte structurele middelen beschikbaar gekomen voor klimaatadaptatie en biodiversiteit. Na 2022 zijn er op dit moment geen middelen in de begroting opgenomen. Er ligt een nadrukkelijke verwachting dat het nieuwe kabinet aanvullende en bij voorkeur structurele middelen beschikbaar gaat stellen voor gemeenten. Afhankelijk van deze middelen kan de nieuwe gemeenteraad bij de begrotingsbehandeling van 2023 en verder een nadere afweging maken voor aanvullende incidentele en structurele investeringen in het programmaplan Duurzaamheid.

COMMUNICATIE & PARTICIPATIE

De in juli 2021 vastgestelde Leidraad Communicatie & participatie Duurzaamheid biedt inzicht in hoe we de communicatie en participatie over duurzaamheid (programmabreed) inrichten en ook handvatten om de communicatie en participatie rondom duurzaamheidsprojecten vorm te geven. We werken met een communicatiekalender waarin mijlpalen staan waarover we communiceren om zo aandacht te vragen voor de diverse thema's, de bewustwording te vergroten over wat men zelf kan bijdragen en handvatten te bieden om samen aan de slag te gaan. Op opgaveniveau (programmabreed) verscheen in december de eerste [digitale nieuwsbrief Duurzaamheid](#). Deze verschijnt in 2022 ongeveer 8 keer om geïnteresseerden te informeren over actuele zaken en bijvoorbeeld te inspireren met goede voorbeelden. Via diverse promotieacties breiden we deze groep verder uit. Nieuws dat interessant is voor ondernemers delen we via de digitale Ondernemers-update

en via het Zakelijk Regionaal Energieloket. In maart 2021 verscheen een duurzaamheidsspecial in Het Kompas over de energietransitie en in oktober 2021 verscheen een speciale themabijlage in Het Kompas over duurzaamheid. Ook in 2022 doen we mee aan deze themabijlagen in Het Kompas. Begin 2022 starten we met de ontwikkeling van een digitaal platform Duurzaamheid met als doel goede informatievoorziening en 'community-building'. Dat laatste doen we ook door online en offline ontmoetingen mogelijk te maken voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties, die enthousiast zijn over duurzaamheid en hun ervaringen en ideeën willen delen om daarmee ook weer anderen te inspireren.

PARTICIPATIE BIJ PROJECTEN

Afgelopen jaar is bij veel projecten uitgebreid geparticipeerd. Bijvoorbeeld bij de totstandkoming van alle uitvoeringsprogramma's, -agenda's en voor de Transitievisie Warmte. Voor de duurzame transitie van de samenleving is participatie erg belangrijk. Daarom zijn er voor 2022 een aantal projecten gekozen waarbij een uitgebreid participatietraject opstart. Zoals de dorp- en wijkuitvoeringsplannen en het uitnodigingskader zon-op-land, zon-op-water en overige restruimten (vanuit Energietransitie), campagne bewust consumeren (vanuit Circulaire economie), projecten vergroenen plein aan de Atalanta en Zomerplein (vanuit Klimaatadaptatie) en project Tiny Forest (vanuit Biodiversiteit). Daarnaast worden er voor de andere projecten aan de voorkant ook nadrukkelijk keuzes gemaakt over de ruimte voor

inbreng van belanghebbenden en de wijze van participatie. Daarbij gaan we dit jaar meer focus leggen op overheidsparticipatie: meegaan met waar de energie zit in de samenleving. Bijvoorbeeld met HW zoemt, die een actieve bijdrage aan onze doelen binnen biodiversiteit levert, maar ook met (ruimtelijke) initiatieven van inwoners, die bijdragen aan onze duurzame doelen.

DUURZAAMHEIDSDAG HOEKSCHÉ WAARD VOOR ONDERNEMERS

De Duurzaamheidsdag Hoeksche Waard (DDHW) voor ondernemers vond fysiek plaats op 8 oktober in het Actief College. In het programma kwamen de thema's circulaire economie en energiebesparing aan bod. DDHW vindt ieder jaar plaats en is een samenwerking tussen gemeente Hoeksche Waard, provincie Zuid-Holland, Ondernemersvereniging Hoeksche Waard, Rabobank Zuid-Hollandse Eilanden en Energieke Regio Hoeksche Waard. Begin 2022 stemmen we met alle partijen af wat het thema voor dit jaar wordt. [Zie: video van DDHW 2021](#)

DUURZAAMHEIDSEDUCTIE

Rondom duurzaamheidseducatie heeft de gemeente een jaarlijkse samenwerking met Stichting Milieu Dichterbij. Leerlingen van CSG Willem van Oranje en het Hoeksche Lyceum werken hierbij opdrachten uit van onder andere de gemeente, RAD, Eco Concept Group, Nedato en Van Rennes. Dit is het lesproject Scholen voor Duurzaamheid. De resultaten en ideeën worden aan het einde van de lesperiode gepresenteerd. In 2021 hebben de leerlingen onder andere een opdracht op het gebied van circulaire economie uitgewerkt waarbij een circulair relatiegeschenk is ontworpen. Het beste idee wordt ook daadwerkelijk in productie genomen. Duurzaamheidseducatie blijven we de komende jaren verder uitbreiden.

DUURZAAMHEIDSPRIJS

De Duurzaamheidsprijs is in 2021 voor de eerste keer uitgereikt. Er waren 42 inzendingen met veel creatieve en nuttige ideeën. De eerste editie van de Duurzaamheidsprijs werd gewonnen door Laurens van der Laan uit Mijnsheerenland met zijn idee de 'Sloppieslurper'. Laurens en zijn buurtgenoten zijn nog bezig met de uitwerking van de plannen en verwachten dat de Sloppieslurper komende lente in bedrijf kan worden gesteld. De tweede ronde van de prijs is gestart op 1 november 2021. Tot 28 februari 2022 kunnen ideeën worden ingestuurd. [Zie: webpagina Duurzaamheidsprijs](#)

Een aantal resultaten en vooruitblikken per thema

Ontwikkelingen Energietransitie

REGIONALE ENERGIESTRATEGIE HOEKSCHÉ WAARD (RES 1.0)

De RES 1.0 is opgesteld in samenwerking met provincie Zuid-Holland, waterschap Hollandse Delta, HW Wonen en Stedin. Ook waren hierbij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties betrokken. De RES 1.0 is door alle overheidspartijen in de Stuurgroep RES vastgesteld. De RES 1.0 is eind juni, dus vóór 1 juli 2021, ingediend bij het Nationaal Programma RES (NPRES). Op 24 november 2021 vond het Bestuurlijk Adviesgesprek tussen het NPRES, de voorzitter van de Stuurgroep RES - wethouder Piet van Leenen, de projectleider RES en adviseur Communicatie plaats. Begin 2022 wordt gestart met het voorbereiden van het proces om te komen tot de RES 2.0. Deze moet voor 1 juli 2023 zijn vastgesteld en ingediend bij het NPRES. Vanuit het Rijk zijn eind 2021 en begin 2022 nog financiële middelen gestort voor de periode tussen de RES 1.0 en de start van de RES 2.0 in 2022. En in 2022 moet het nieuwe kabinet nog een besluit nemen over de financiële middelen voor de RES 2.0 voor het jaar 2023 en verder.

TRANSITIEVISIE WARMTE HOEKSCHÉ WAARD

Het afgelopen jaar is in samenwerking met Stedin en HW Wonen gewerkt aan de Transitievisie Warmte. Ook provincie Zuid-Holland en waterschap Hollandse Delta waren hierbij betrokken. Met inbreng van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties is de concept Transitievisie Warmte opgesteld, die de gemeenteraad in december 2021 heeft vastgesteld. De gemeenteraad gaf tijdens de besluitvormende behandeling van de visie aan dat de financiële verantwoordelijkheid vanuit het Rijk voor hen een belangrijke randvoorwaarde is met het oog op betaalbaarheid. Op verzoek van de raad komt hierover een aparte toevoeging in de visie. In 2022 wordt gestart met de uitvoeringsstrategie.

De uitvoeringsstrategie bestaat uit 3 sporen:

- Spoor 1: het besparen op het aardgasverbruik en het terugdringen van de warmtevraag.
- Spoor 2: het uitwerken van de warmtekansen zoals benoemd in de Transitievisie Warmte in diverse dorp- en wijkuitvoeringsplannen.
- Spoor 3: toekomstige oplossingen en innovaties.

Het Rijk heeft bepaald dat de visie minimaal iedere 5 jaar door de gemeenten wordt vernieuwd. De gemeenteraad heeft aangegeven dat de visie voor de Hoeksche Waard over 2 jaar vernieuwd moet worden. Dit onder andere aan de hand van de nieuwste technologische ontwikkelingen, waarbij ook de bestaande, alternatieve warmteopties worden geactualiseerd.

De animatie over de Transitievisie Warmte geeft duidelijk weer wat de visie precies is en wat de inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties nu al kunnen doen. [Zie: animatie van de Transitievisie Warmte](#)

UITVOERINGSPROGRAMMA 'HOEKSCHÉ WAARD RICHTING ENERGIENEUTRAAL'

Na vaststelling van het uitvoeringsprogramma is voortvarend gestart met de uitvoering van verschillende projecten en actiepunten. Een aantal projecten en actiepunten wordt hieronder uitgelicht.

Stimuleringslening Duurzaamheid

Sinds oktober 2020 verstrekken we de Stimuleringslening Duurzaamheid aan verenigingen, maatschappelijke organisaties en ondernemers om hun gebouw(en) te verduurzamen. Zij kunnen via de gemeente bedragen van € 10.000,- tot € 100.000,- lenen tegen een lage rente en aantrekkelijke voorwaarden. De gemeente werkt hierbij, net als bij de Duurzaamheidslening, samen met Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn). Een mooi resultaat is de verduurzaming van voetbalvereniging FC Binnenmaas, mede dankzij de inzet van de Stimuleringslening Duurzaamheid van de gemeente. Met onder andere zonnepanelen op het clubhuis en ledverlichting op de sportvelden, is zij helemaal klaar voor een duurzame toekomst. De Stimuleringslening Duurzaamheid is halverwege 2021 geïntroduceerd en tot nu toe 6 keer verstrekt aan fysiotherapeut tot sportvereniging. Het gaat hierbij vaak om grotere bedragen.

De Stimuleringslening Duurzaamheid promoten wij ook in 2022 actief onder andere via het Zakelijk Regionaal Energieloket. [Zie: artikel en video verduurzamen FC Binnenmaas](#)

Duurzaamheidslening

Naast de Stimuleringslening Duurzaamheid verstrekken we ook Duurzaamheidsleningen aan particulieren in samenwerking met SVn. Sinds de invoering van de Duurzaamheidslening op 1 september 2019 hebben we inmiddels ongeveer 573 aanvragen ontvangen voor een Duurzaamheidslening waarvan 160 in 2021. Hiermee wordt het verduurzamen van woningen gestimuleerd en helpen we particulieren, die de maatregelen niet direct zelf kunnen financieren. Het aanbieden van de Duurzaamheidslening wordt de komende jaren alleen maar belangrijker. Dit blijven we dus ook in 2022 en de jaren daarna doen.

Besparen inwoners

We werken al enige tijd samen met het Regionaal Energieloket om inwoners van de Hoeksche Waard te helpen bij het verduurzamen van hun woning. We hebben afgelopen jaar opnieuw groepsaankopen voor isolatie en zonnepanelen georganiseerd, 8 wijkaanpakken uitgevoerd en verschillende online informatiebijeenkomsten (webinars) gehouden. Ook zijn er cadeaubonnen verstrekt aan woningeigenaren om kleine energiebesparende maatregelen te nemen. Ook in 2022 zetten we deze en andere acties in om inwoners te stimuleren energie te besparen en zelf op te wekken. Er worden deze keer ook diverse acties en webinars voor huurders georganiseerd waarbij zij ook gebruik kunnen maken van cadeaubonnen voor kleine, energiebesparende maatregelen.

Besparen maatschappelijke organisaties, VvE's en MKB

Voor het besparen van energie bij maatschappelijke organisaties en ondernemers hebben we diverse acties uitgevoerd. Zo heeft Energieke Regio Hoeksche Waard diverse gesprekken gevoerd met ondernemers om hen te helpen bij het verduurzamen. Ook is er in samenwerking met Ondernemersvereniging Hoeksche Waard, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en Energieke Regio Hoeksche Waard een webinar georganiseerd om kantooreigenaren te informeren over de verplichting om in 2023 minimaal energielabel C te hebben voor kantoorpanden. In 2022 worden er diverse (online) bijeenkomsten georganiseerd en worden ondernemers via Energieke Regio Hoeksche Waard en het Zakelijk Regionaal Energieloket geholpen bij het verduurzamen van hun bedrijfspand(en).

Doorontwikkelen Zakelijk Regionaal Energieloket

In september 2020 hebben we, als eerste gemeente in Nederland, samen met provincie Zuid-Holland het Zakelijk Regionaal Energieloket gelanceerd. Hierbij is samengewerkt met Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, LTO Noord afdeling De Hoeksche Waard, Stedin, Ondernemersvereniging Hoeksche Waard, Energieke Regio Hoeksche Waard en Rabobank Zuid-Hollandse Eilanden. Het Zakelijk Regionaal Energieloket is het startpunt voor ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties bij het verduurzamen van hun gebouw. Hierbij is informatie bijeengebracht over onder andere wet- en regelgeving, financieringsmogelijkheden en duurzame maatregelen per sector. De komende periode wordt het Zakelijk Regionaal Energieloket verder doorontwikkeld en gepromoot zodat deze een grotere naamsbekendheid krijgt.

Geen dak onbenut laten: stimuleren zon-op-dak bij inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties

Het aantal zonnepanelen op daken zien we de afgelopen jaren flink toenemen. We stimuleren dit via groepsaankopen en webinars van het Regionaal Energieloket, de Duurzaamheidslening, Stimuleringslening Duurzaamheid en bijeenkomsten van Energieke Regio Hoeksche Waard. Dit blijven we doen, waarbij de netcapaciteit een aandachtspunt is. Doelstelling is om zoveel mogelijk daken te benutten. Dit doen wij in samenwerking met het (Zakelijk) Regionaal Energieloket, provincie Zuid-Holland, HW Wonen, LTO Noord afdeling De Hoeksche Waard, Ondernemersvereniging Hoeksche Waard, Energieke Regio Hoeksche Waard en inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Wethouder HuiBERT Steen helpt de Hoeksche Waard Runners bij het bezorgen van brieven over de acties van het Regionaal Energieloket.

Verduurzaming gemeentelijk vastgoed en zon-op-(semi-)publieke gebouwen

Een belangrijke doelstelling binnen het uitvoeringsprogramma is het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed. Er is al een aantal gemeentelijke gebouwen van zonnepanelen voorzien, zoals de 2 gemeentehuizen. Daarnaast zijn mooie voorbeelden van het afgelopen jaar de verduurzaming van het Sportcentrum in Strijen, het dorpshuis in Nieuw-Beijerland en de gemeentewerf in Mijnsheerenland. De gemeentewerf is verduurzaamd tot een bijna Energieneutraal Gebouw (BENG). De gemeentewerf is nu onder meer gasloos en maakt gebruik van 4 warmtepompen. Daarnaast liggen er 44 zonnepanelen op het dak van de nieuwe fietsenstalling om te voorzien in de energievraag. Om de duurzame verbouwing te financieren is een aantal overige panden van de buitendienst afgestoten of verkocht. Ook hebben we in samenwerking met Bres Accommo-

daties sportcentrum De Boogerd in Oud-Beijerland deels van zonnepanelen voorzien. Op de sporthal zijn ongeveer 440 zonnepanelen geplaatst, die een deel van het energieverbruik van het sportcentrum nu duurzaam opwekt. Deze zonnepanelen zijn geplaatst door BlueHome uit Oud-Beijerland, waarbij gebruik gemaakt is van de SDE+ subsidie.

Daarnaast zijn door waterschap Hollandse Delta op de waterzuivering in Numansdorp zonnepanelen geplaatst. De komende jaren wordt gekeken welke gemeentelijke daken en daken van (semi-)publieke gebouwen nog meer van zonnepanelen kunnen worden voorzien. [Zie: persbericht 440 zonnepanelen op dak Sportcentrum De Boogerd](#)

Samenwerking met Schooldakrevolutie en Energieke Regio Hoeksche Waard

Naast het benutten van de daken van gemeentelijke gebouwen is er een pilot gestart waarbij we onderzoeken of we via Schooldakrevolutie scholen kunnen stimuleren om hun daken te benutten voor zonnepanelen. Hierbij wordt samengewerkt met Energieke Regio Hoeksche Waard waarbij er landelijk al een samenwerking is tussen Schooldakrevolutie en Energieke Regio. De pilot loopt door in 2022.

Energieneutrale of energiepositieve nieuwbouw

De gemeente heeft de ambitie om alle nieuwbouw, die nu gerealiseerd wordt, energieneutraal te laten bouwen. Deze ambitie is hoger dan we wettelijk kunnen eisen aan ontwikkelaars. Bij elke ontwikkeling die de afgelopen periode voorbij is gekomen, wordt de energieneutrale ambitie en het belang van energieneutraal bouwen meegegeven. We blijven dit de komende periode doen waarbij we projectleiders en vergunningverleners verder informeren. Ook monitoren wij de voortgang hiervan.

Duurzame woningbouwprojecten

Samen met private partijen en HW Wonen maken we afspraken bij de nieuwbouw van woningen over de verduurzaming. De doelstellingen die zijn opgenomen in het programmaplan Duurzaamheid vormen hiervoor de basis. Zaken die niet zijn opgenomen in het bouwbesluit, kunnen niet afgedwongen worden. Deze moeten in goed overleg met de marktpartijen afgesproken en vastgelegd worden. Veelal is het ambitieniveau hierbij afhankelijk van de kennis en ambities van de marktpartij op dit gebied en van de uitdaging voor een haalbare grondexploitatie voor de ontwikkeling. Een aantal mooie voorbeelden op een rij:

Tijdens de oplevering van de 440 zonnepanelen op het dak van Sportcentrum de Boogerd op 3 juni 2021 plaatsten wethouder Piet van Leenen, directeur van Bres accommodaties Ernst-Jan Klein en Jeroen Leijdens van Bluehome symbolisch het laatste paneel op het dak.

HW Wonen

In de Prestatieafspraken van 2022 met HW Wonen is afgesproken dat nieuwbouwprojecten nul-op-de-meter (NOM), dus energieneutraal, worden ontwikkeld. Dat betekent dat vanuit de woning jaarlijks net zoveel energie wordt opgewekt, als er vanuit de woning wordt verbruikt. Bijvoorbeeld door gebruik te maken van goede isolatie, ventilatie, zonnepanelen, een warmtepomp en zonneboiler. Tussen 2022 en 2029 maakt HW Wonen ook ruim 3.000 bestaande woningen energiezuiniger. Het aantal daken van woningen dat zonnepanelen krijgt, wordt vanaf 2022 fors uitgebreid van 250 naar jaarlijks 360 woningen. Daarnaast neemt HW Wonen energiebesparende maatregelen in woningen, die bijdragen aan zo laag mogelijke woonlasten voor huurders. Vanuit de Regeling Reductie Energieverbruik Woningen (RREW), een subsidieregeling vanuit het Rijk, worden huurders ondersteund bij het energiezuiniger maken van hun woning. Bijvoorbeeld door informatie over kleine, energiebesparende maatregelen - die zij

zelf kunnen nemen - te delen en hiervoor cadeaubonnen te verstrekken en energiecoaches in te zetten. De energiecoaches helpen huurders hun woning zo energiezuinig mogelijk te gebruiken. Ook gaan er in 2022 diverse proefprojecten van start om nieuwe manieren van verwarmen te testen. En wordt er (verdere) kennis en ervaring opgedaan met klimaatadaptief en circulair bouwen.

Dorpshart in Mijnsheerenland

Dorpshart is een groot strategisch project in Mijnsheerenland, waarbij onder meer veel woningen door VORM Conceptwoningen zijn gerealiseerd. Ook zijn er een multifunctioneel centrum met een sporthal, scholen en een bibliotheek gebouwd. En is de gehele openbare ruimte opnieuw ingericht met onder meer een groot plein en groen.

Andere projecten in Mijnsheerenland

De projecten Raadhuispark fase 6, Het Ambacht en De Boomgaard in Mijnsheerenland zijn duurzame projecten waarbij de woningen energieneutraal worden gebouwd.

Open Waard in Oud-Beijerland

We bouwen duurzaam. Dit betekent dat de toekomstige 57 woningen, de groepswoning én de bedrijfsruimten onder andere een duurzaam verwarmingssysteem krijgen: de bodemwarmtebron. Samen met andere duurzame aanpassingen zorgt dit ervoor dat de woningen energiezuinig en nul-op-de-meter zijn. Voor de toekomstige bewoners levert dit een groot voordeel op; de woonlasten worden hiermee beheersbaar.

Damweide in Strijen

Alle 28 woningen zijn nul-op-de-meter en gasloos gebouwd. Voor de toekomstige bewoners levert dit een groot voordeel op; de woonlasten worden hiermee beheersbaar.

Het Spui in Strijen

De 10 grondgebonden seniorenwoningen en 3 half vrijstaande woningen worden plus-op-de-meter. Dit betekent dat de woningen meer dan zelfvoorzienend zijn in het opwekken van energie, waardoor een duurzame toekomst is verzekerd. Ook in de openbare ruimte gaan we werken met duurzame materialen. Denk hierbij aan het hergebruiken van puin (oude school) in de fundering van de rijweg, waarbij het puin ook in toekomst weer herbruikbaar is, het toepassen van waterdoorlatende materialen om water in de grond vast te houden, ledverlichting en straatmeubilair van duurzame (circulaire) materialen.

Ontwikkelen uitnodigingskader uitbreiding zon-op-land, zon-op-water en overige restruimten

In de Hoeksche Waard is inmiddels 1 grootschalig zonnepark aangelegd op het terrein van Cosun Beet Company in Puttershoek. Dit gaat om ongeveer 17 hectare (netto oppervlakte, op een terrein van 23 hectare). Naar verwachting produceert het zonnepark minimaal 20.000.000 kilowattuur aan groene stroom per jaar. Dat is ter vergelijking genoeg elektriciteit voor meer dan 7.600 huishoudens.

In het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal' is besloten om de komende jaren nog minimaal 100 hectare zon-op-land, zon-op-water en overige restruimten te realiseren. Door vele ontwikkelingen/grondeigenaren wordt hierover navraag gedaan

bij de gemeente, omdat zij initiatief hiervoor willen nemen. In 2022 werken we hiervoor aan een uitnodigingskader zon-op-land, zon-op-water en overige rest-ruimten. Hierbij starten wij een participatietraject met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties en volgen we de leidraad Communicatie & participatie Duurzaamheid. Vanuit de visie De Buitenzomerlanden worden de mogelijkheden verkend voor een zonnepark nabij Heinenoord. In het uitvoeringsprogramma is het mogelijke zonnepark in Heinenoord als pilotproject aangewezen waarbij 50% lokaal eigendom van de energieproductie wordt nagestreefd. Samen met omwonenden en belanghebbenden wordt aankomende periode gekeken naar de manier waarop we met elkaar over de inrichting van het gebied in gesprek gaan.

Inwoners profiteren van wind- en zonne-energie

In het uitvoeringsprogramma 'Hoeksche Waard richting energieneutraal' is als belangrijke doelstelling opgenomen dat we streven naar 50% lokaal eigendom bij het opwekken van duurzame energie. Hier wordt al hard aan gewerkt bij windpark Oude Mol, waar stichting Windwaarde Mariapolder en Strijensas is opgericht om de financiële middelen, welke daar als compensatie voor de windturbines vrijkomen, in te zetten voor de energietransitie en de leefbaarheid van de lokale gemeenschap. Bij de ontwikkeling van eventuele andere zonneparken wordt ingezet op 50% lokaal eigendom. In de Hoeksche Waard ontstaan daarnaast verschillende nieuwe inwoners-initiatieven rondom duurzame energie-opwek en mogelijke alternatieven voor aardgas als verwarmingsbron. Dergelijke initiatieven ondersteunen we graag en we hopen hiermee de komende jaren mooie stappen te zetten. [Zie: video Stichting Windwaarde Mariapolder en Strijensas](#)

Energieopwekking agrarische sector

We werken samen met LTO Noord afdeling De Hoeksche Waard en Energieke Regio Hoeksche Waard aan het benutten van agrarische daken voor zonnepanelen. Verder maken we met LTO Noord afdeling De Hoeksche Waard en de agrarische sector een uitwerking voor een optimaal energiesysteem op polderniveau. Dit heeft nauwe samenhang met de publiek-private samenwerking 'Landbouw als vliegwiel voor de energietransitie'. Hierin werken netbeheerders, kennisinstituten, overheidspartijen en agrarische ondernemers samen. In 2022 verwachten we de eerste resultaten van bovengenoemde projecten.

Verkenning innovatieve vormen van energieopwekking en -opslag

Op dit moment zijn volwassen technieken als opwek van duurzame energie door wind en zon de meest voor de hand liggende vormen. In het uitvoeringsprogramma is daarom de ambitie uitgesproken om ook te verkennen welke alternatieven op korte, midden en lange termijn te verwachten zijn en passend zijn bij de Hoeksche Waard. Naast opwekking willen we ook meer inzicht in ontwikkelingen op het gebied van opslag, conversie of vraag-aanbodsturing om meer balans op de energie-infrastructuur na te streven. Binnenkort vinden de eerste gesprekken plaats met kennisinstellingen om deze verkenning nadere invulling te geven. Hierbij zoeken we ook samenwerking met andere partners zoals Stedin en (innovatieve) lokale ondernemers.

Netwerkcapaciteit Stedin

Een belangrijk project is de ontwikkeling van de netwerkcapaciteit om de verdere verduurzaming van de Hoeksche Waard te faciliteren. In 2021 zijn al enkele voorbeelden bekend waarbij de netwerkcapaciteit ontoereikend was om nieuwe grootschalige opwek van zonne-energie aan te sluiten. Om dit in de toekomst te voorkomen, wordt zo snel mogelijk met Stedin een programma opgesteld om de verduurzaming op te laten lopen met investeringen in de energie-infrastructuur. Voor bedrijventerreinen waar nog wel capaciteit voorhanden is, is een integrale aanpak gestart in de

begeleiding van ondernemers om energie te besparen en op te wekken. Dit gebeurt in samenwerking met provincie Zuid-Holland, Energieke Regio Hoeksche Waard, Stedin, Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en Ondernemersvereniging Hoeksche Waard.

Regionaal Plan Duurzame Mobiliteit

In het afgelopen jaar is het Regionaal Plan Duurzame Mobiliteit Hoeksche Waard opgesteld. Dit is de regionale invulling van (inter)nationale ambities, die voortvloeien uit de klimaatafspraken van Parijs en het nationale Klimaatakkoord. Voornaamste focus van het plan is het verlagen van de CO₂-uitstoot veroorzaakt door mobiliteit in de Hoeksche Waard.

Alternatieve brandstoffen: waterstofbussen

Naast elektrisch rijden zijn er ook ontwikkelingen met andere brandstofvormen zoals waterstof. In de concessie Hoeksche Waarde Goeree-Overflakkee rijdt Connexxion met 4 waterstofbussen. Daar worden naar verwachting in de eerste helft van dit jaar 20 waterstofbussen aan toegevoegd. De voertuigen rijden volledig op waterstof en hebben een actieradius van 350 kilometer. Met het emissievrij rijden van de bussen draagt dit bij aan de duurzaamheidsambities van de gemeente en provincie Zuid-Holland.

Waterstoftankstation Heinenoord

Op bedrijventerrein Reedijk wordt een waterstoftankstation gerealiseerd. Het waterstoftankstation kan onder meer gebruikt worden door de waterstofbussen. Een waterstoftankstation in de Hoeksche Waard voorkomt ongewenste omrijbewegingen. Daarnaast wordt het waterstoftankstation opengesteld voor ander vrachtverkeer. Voor personenauto's is het vooralsnog om technische redenen niet mogelijk om hier te

tanken. Het aantal waterstof-tankstations willen we de komende jaren uitbreiden in de Hoeksche Waard, dit maakt onderdeel uit van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta.

Oplevering P+R Heinenoord

Busstation Heinenoord heeft een nieuwe P+R (Park and Ride). Het busstation aan de Reedijk is uitgebreid met een P+R waar 90 auto's gratis kunnen parkeren. Voor de bereikbaarheid van de Hoeksche Waard is het busstation van groot belang. Dagelijks reizen ongeveer 2.000 reizigers via het busstation naar Rotterdam. Reizigers uit de Hoeksche Waard kunnen nu makkelijk overstappen van de auto op de bus om zo in minder dan 20 minuten in Rotterdam te zijn. De groep reizigers vanaf P+R Heinenoord wordt zo uitgebreid met een deel van de forenzen, die anders met de auto naar Rotterdam zouden reizen. Daarnaast zijn ook de fietsparkeervoor-

zieningen bij het busstation verbeterd, waardoor ook het gebruik van de fiets naar deze belangrijke ov-voorziening aantrekkelijker wordt.

Uitbreiding P+R Numansdorp

De bestaande carpoolplaats aan de Molendijk in Numansdorp wordt uitgebreid. In totaal komen er 60 parkeerplaatsen (nu 20) en krijgt deze P+R een moderne uitstraling. De P+R ligt naast de R-Nethaltes A29 Numansdorp en is vooral voor lokale ov-gebruikers bestemd. Bij de oosthalte A29 Numansdorp heeft provincie Zuid-Holland een grote fietsparkeerplaats aangelegd. Door uitbreiding van zowel fietsparkeren als autoparkeren wordt het gebruik van de R-Netlijn naar Rotterdam aantrekkelijker. Ook wordt de ketenmobiliteit bevorderd; het overstappen op het openbaar vervoer wordt makkelijker gemaakt. Dit betekent ook minder uitstoot van CO₂ en fijnstof.

Impuls (slimme) laadinfrastructuur

Op het gebied van duurzame mobiliteit wordt hard gewerkt aan het uitbreiden van het netwerk met oplaadpunten voor elektrische auto's. Eind 2021 hadden we in de Hoeksche Waard ongeveer 100 openbare laadpalen beschikbaar. Dit aantal willen we uitbreiden naar 200 openbare laadpalen in 2023. Daarvoor zijn we in 2021 een samenwerking aangegaan met een nieuwe leverancier van laadpalen. Deze nieuwe leverancier kwam als beste naar voren in het aanbestedingstraject van gemeente Rotterdam. Onze gemeente is samen met 28 andere gemeenten aangesloten op deze aanbesteding. De doelstellingen zijn om zo van vraaggestuurde laadpalen over te gaan op het proactief plaatsen van laadpalen op basis van prognoses en om onze inwoners makkelijker en sneller te helpen bij hun aanvraag.

Verduurzamen gemeentelijk wagenpark

Als gemeente zetten we in op duurzamere voertuigen zoals elektrische, hybride en HVO-diesel voertuigen. De overstap naar duurzamere voertuigen is een groeiproses. Zo is er (nog) niet altijd voor alle soorten voertuigen, die we als gemeente gebruiken, een duurzamere variant met dezelfde functionaliteiten beschikbaar. Denk hierbij bijvoorbeeld aan bepaalde werkvoertuigen van de Buitendienst.

Duurzaam datacenter gemeente Hoeksche Waard

Het datacenter van gemeente Hoeksche Waard bestaat uit hardware van hoogwaardige kwaliteit. Daarnaast virtualiseren we als gemeente ook zoveel als mogelijk om zo het energieverbruik te beperken. Virtualisatie wil zeggen dat wij de machines als software installeren en daardoor minder hardware (blik) hebben. Dus een klein effectief en efficiënt datacenter (in Maasdam en Oud-Beijerland) door steeds slimmere technologieën

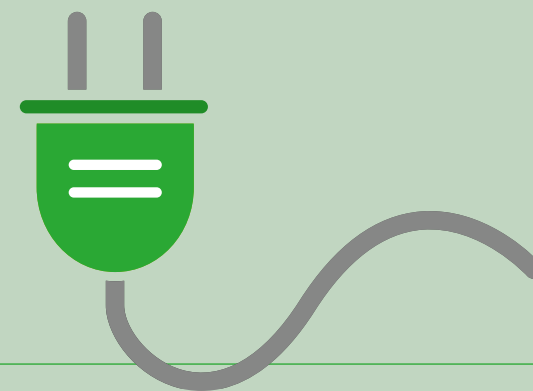
Gedeputeerde Frederik van Zevenbergen, wethouder Harry van Waveren en regiobestuurder Ben Dwars van Connexxion openen op 16 november 2021 de P+R Heinenoord.

in te zetten. Dit presteert in feite beter bij een lager energieverbruik, doordat er minder warmte vrijkomt in de datacenters en dus ook minder gekoeld hoeft te worden. Door de slimme oplossingen in het datacenter kan gemeente Hoeksche Waard haar interne en publieke IT-diensten opschalen en afschalen zonder extra investeringen. Naast de slimme technologieën in het datacenter, beschikbare en betrouwbare connectiviteitsmogelijkheden, kunnen wij als gemeente onze diensten blijven continueren, ook in het coronatijdperk. Kortom, de toegang tot systemen wordt niet belemmerd door tijd of locatie. Ook werken de systemen op een breed scala aan mobiele communicatiemiddelen. De IT biedt de gebruiker een uniforme werkruimte waarmee gebruikers toegang krijgen tot de digitale wereld binnen en buiten de gemeente Hoeksche Waard.

Pilot waterstofboerderij (Regio Deal Zuid-Hollandse Delta)

Vanuit de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta onderzoeken we, samen met gemeente Goeree-Overflakkee en provincie Zuid-Holland, op welke wijze het mogelijk is om een agrarisch bedrijf te laten draaien op waterstof. Hierbij zijn 2 ondernemers betrokken, 1 vanuit iedere gemeente.

Ontwikkelingen Circulaire economie

We pakken circulaire economie op vanuit 5 thema's. De afgelopen maanden is er op al deze thema's een start gemaakt met de activiteiten en projecten uit het uitvoeringsprogramma Circulaire economie. In het algemeen is de samenwerking met de provincie en de omliggende gemeenten verder uitgebreid en verstevigd. Dit heeft ook geleid tot de inzet van capaciteit en middelen vanuit provincie Zuid-Holland. [Zie: video circulaire economie in de Hoeksche Waard](#)

CONSUMENTEN

Circulair ambachtscentrum

In het voorjaar van 2021 heeft de gemeenteraad ingestemd met het voorstel over de garantstelling voor het ambachtscentrum 'Samen Circulair'. De stichting Samen Circulair is intussen opgericht en de initiatiefnemers zoeken naar een geschikte locatie. Naar verwachting gaat het Ambachtscentrum in het voorjaar van 2022 open. De inzameling van goederen die geschikt zijn voor verkoop in het tweedehandswareshuis loopt. Iedere zaterdag zamelen vrijwilligers deze goederen in op de milieustraat. De opbrengst hiervan is zeer goed te noemen.

Bewust en lokaal consumeren

In januari 2022 start de campagne over bewust en lokaal consumeren. In de campagne willen we de aandacht vestigen op lokaal en duurzaam kopen. We willen inwoners bewuster laten nadenken over de noodzaak van het kopen van een product, de levensduur ervan, of het product te repareren is en hergebruik. Bij de campagne zetten we extra in op participatie en willen we ook lokale ondernemers zoals bijvoorbeeld een schoenmaker en kringloopwinkels betrekken.

Afvalvrije gemeentelijke organisatie

Voor de interne bedrijfsvoering van de gemeente is in november 2021 het project 'afvalvrije organisatie' gestart. We brengen in kaart welke afvalstromen er zijn en hoe we een afvalvrije organisatie kunnen worden. Vervolgens gaan we die acties uitvoeren. In de gemeentehuizen werken we al geruime tijd met de afvalboxen uit Maasdam. Dit zijn duurzame afvalboxen, gemaakt van karton, waarmee we het scheiden van afval gemakkelijk maken. Daarbij kopen we kantoormeubilair zoveel mogelijk circulair en duurzaam in. Mooie voorbeelden zijn de inrichting van de bestuurskamers in Maasdam en de gemeentewerf in Mijnsheerenland, waar allerlei innovatieve toepassingen zijn gedaan op het gebied van circulariteit. Ook kantoorartikelen worden al voor een groot deel duurzaam ingekocht en er wordt zo min mogelijk geprint.

BOUW EN INFRA

Binnen het thema bouw en infra ligt de focus op het verankeren van circulariteit binnen de gemeentelijke organisatie. Dit in samenwerking met externe (markt-)partijen. We willen kennis en ervaring opdoen. We benoemen 4 pilot-projecten en verwerken circulaire economie in bestaand beleid.

Materialenanalyse openbare ruimte

Het project materialenanalyse openbare ruimte is gestart. Voor het beheer-domein verhardingen laten we in kaart brengen welke materialen hierin omgaan, wat de milieu-impact is en waar de kansen liggen om circulariteit toe te passen. Daarna gaan we ook daadwerkelijk aan de slag om deze kansen te benutten. De eerste resultaten worden in het voorjaar 2022 verwacht. Dit project wordt deels gefinancierd door provincie Zuid-Holland.

Circulaire fietspaden

Voor infra gaan we aan de slag met fietspaden. We willen fietspaden aanleggen van andere materialen die bijvoorbeeld biobased zijn en materialenpaspoorten gaan toepassen.

Tienvoet als pilot circulair bouwen

In de nieuw te bouwen wijk Tienvoet in Heinenoord wordt door de ontwikkelaar zoveel mogelijk ingezet op circulariteit. De ontwikkelaar laat dit ook doormeten. Dit gebeurt ook in samenwerking met HW Wonen, die van een gedeelte van de woningen eigenaar wordt.

Prestatieafspraken HW Wonen

HW Wonen zet ook bij andere projecten in op circulariteit en houtskeletbouw. Dit is ook opgenomen in de prestatieafspraken 2022 met HW Wonen.

Citydeal Circulair en Conceptueel Bouwen

Het voorstel om aan te sluiten bij de City Deal Circulair en Conceptueel Bouwen is in voorbereiding. De Citydeal is een samenwerking tussen grote gemeenten, provincies, ministeries en vooraanstaande bouwondernemingen. Het doel is ervaring opdoen met pilotprojecten, kennis delen en invloed uitoefenen op regelgeving. We tonen hiermee ambitie, gaan aan de slag en kunnen hulp inschakelen vanuit het Rijk. Het plan is ook HW Wonen hierbij te betrekken. Zij hebben circulair bouwen ook opgenomen in hun plannen.

Symposium circulair bouwen

Op 20 januari 2022 organiseren we samen met provincie Zuid-Holland, gemeente Nissewaard en gemeente Goeree-Overflakkee, het symposium circulair bouwen. We willen hier de hele bouwketen informeren over de mogelijkheden van circulair bouwen en tegelijk het netwerk hiervan in ons gebied verstevigen.

Gemeente geeft het goede voorbeeld

Ook de gemeente zelf wil zoveel mogelijk inzetten op hergebruik en een lange levensduur van materialen. Zo worden openbare prullenbakken met daarop graffiti/verf/stickers of roestplekken schoongemaakt en opnieuw geschilderd door onze collega's van HW Werkt - meteen inclusief dus - en hergebruikt. En beschoeiingen langs slootkanten worden gemaakt van gerecycled materiaal dat decennialang meegaat en daarmee dus erg duurzaam is.

KRINGLOOPLANDBOUW

Voor kringlooplandbouw sluiten we aan bij de lopende projecten uit de Regio Deal en Roadmap to Foodlab.

Voedselverspilling

Het project over voedselverspilling hebben we eerder kunnen starten dan gepland was in het uitvoeringsprogramma. Dit is gelukt, doordat de provincie bereid was om mee te financieren. Het project is nu in voorbereiding. De fase die nu gestart is, richt zich op het voorkomen van voedselverspilling in restaurants. Er worden 5 restaurants verspreid door de Hoeksche Waard begeleid in het opstellen van een verspillingvrij menu. Dit is, behalve voor het milieu, ook goed voor de portemonnee van de ondernemers.

ZWERFAFVAL

Project Schone Delta

We zijn intussen aangesloten bij het project 'Schone Delta' (vooralsnog is dit de werknaam van het project). Dit is het project wat het project Schoon Haringvliet opvolgt en een onderdeel is van het landelijke project Schone Rivieren. Het richt zich op het onderzoeken van zwerfafval in en om de rivieren en ook op het opruimen ervan, in het bijzonder vanuit het water. In februari is Hoeksche Waard gastheer van een conferentie over dit onderwerp. Daarbij kunnen we als Hoeksche Waard onze ambitie om in 2030 geheel zwerfafvalvrij te zijn extra onder de aandacht brengen.

Plastic Smart Eiland

In het voorjaar van 2022 gaan we ons verder oriënteren op het worden van een Plastic Smart Eiland; het wereldwijde project van het Wereld Natuurfonds.

BEDRIJFSLEVEN

Project netwerken bedrijfsleven

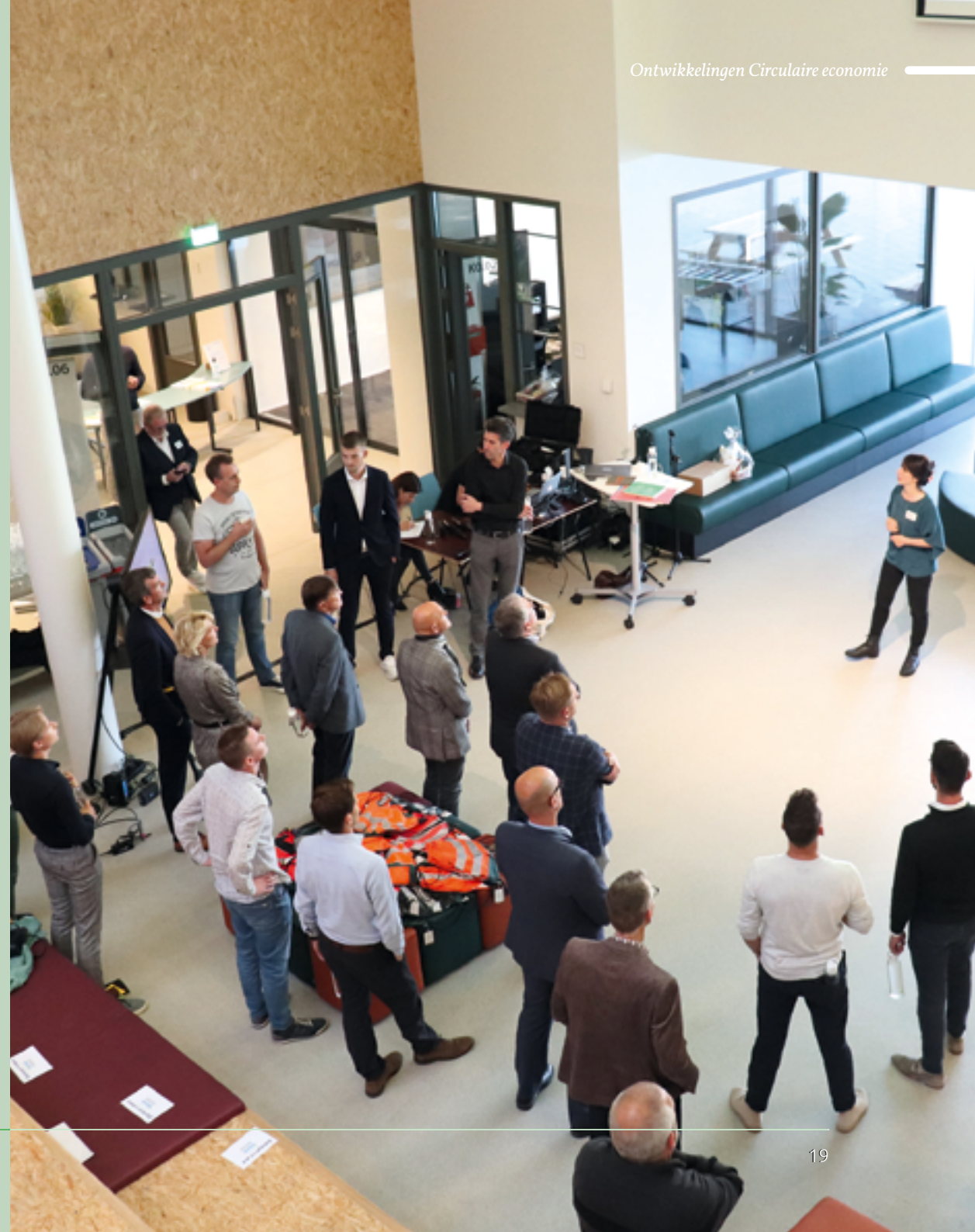
Op 8 oktober 2021, tijdens de Duurzaamheidsdag voor ondernemers, was de aftrap van het project voor bedrijven. Onderdelen zijn het opzetten van netwerken rondom circulariteit op de bedrijven-terreinen, organiseren van kennissessies MKB en onderzoeken/benutten van de grootste kansen voor circulaire bedrijvigheid. Daarnaast zoeken we uit wat het draagvlak is voor het opzetten van een handelsplatform en hoe we dit dan eventueel moeten opzetten. Dit project loopt door tot halverwege 2022. De provincie financiert mee aan dit project.

Interactief informatiedocument

Voor bedrijven wordt een interactief informatiedocument opgesteld met een stappenplan voor het inzetten van circulariteit in je bedrijf. Naar verwachting is dit document in februari 2022 gereed. De provincie financiert dit document.

Inkoop vanuit gemeente

Als gemeente kunnen we als inkoopende partij het verschil maken. Als wij de vraag veranderen, zal de markt hierop aansluiten. Circulair inkopen vraagt om een andere benadering dan het traditionele inkoopproces en daarom hebben we in de tweede helft van 2021 ingezet op kennis delen onder onze medewerkers. We organiseerden, samen met de provincie en omliggende gemeenten, het leertraject circulair bouwen. Dit traject ging over de inkoop van projecten in de bouw- en infrasector. De nadruk lag op het opdoen en leren van praktijkervaring. Daarnaast is er een workshopreeks georganiseerd over circulair inkopen in het algemeen. Hierin kwamen aansprekende voorbeelden aan bod en werden inspirerende tips gedeeld. Vanuit verschillende teams was er deelname aan deze workshops en de reacties waren zeer positief.

Ontwikkelingen Biodiversiteit

In januari 2021 zijn we gestart met het opstellen van een uitvoeringsagenda Biodiversiteit. De raad is in de raadsinformatiebrief van 5 november bijgepraat over de ontwikkelingen. Een gezamenlijk, door alle partijen in de Hoeksche Waard gedragen uitvoeringsagenda, is op dit moment niet haalbaar. Voor een belangrijk deel had dat uitstel te maken met onduidelijkheid over de vertaling van Europees landbouwbeleid en de gevolgen daarvan voor Nederland. Ook is er nog onvoldoende zekerheid over de natuurambities van het nog te vormen kabinet. De hoop en de verwachting is dat, desgewenst, in de nieuwe collegeperiode het opstellen van een gezamenlijke uitvoeringsagenda opnieuw wordt opgepakt. In de tussentijd gaan wij als gemeente voortvarend aan de slag met biodiversiteit. We blijven inzetten op concrete projecten in de openbare ruimte. Een advies over de uitvoering biodiversiteit wordt in 2022 aan de nieuwe raad aangeboden. Om de positieve energie en de gedrevenheid bij onszelf en de partners een extra impuls te geven, organiseren we begin van dit jaar een inhoudelijke netwerkwerkbijeenkomst.

Hoeksche Waard zoemt

Het samenwerkingsverband HW zoemt is in 2021 erg actief geweest. Gemeente Hoeksche Waard neemt enthousiast deel aan HW zoemt. Een greep uit de activiteiten: in januari zijn bomen bij de rondweg van Strijen geplant. Er is een werkkaart gemaakt voor natuurverbindingen aan de westkant van de Hoeksche Waard en terreinbeheerders vanuit verschillende

Vrijwilligers, groot en klein, helpen mee bij plantactie van HW zoemt.

organisaties hebben samen de cursus Kleurkeur van de Vlinderstichting (voor biodiverser beheer) gevolgd en met succes afgerond. Op dit moment wordt gewerkt aan een website die in 2022 live gaat. Daarnaast staat een aanpak voor de verbetering van de biodiversiteit per dorpskern op het wensenlijstje van HW zoemt.

Versterken biodiversiteit in de openbare ruimte

Pilots ecologisch beheer

Hoeksche Waards Landschap (HWL) voert een deel van het beheer van onze gronden uit. Afgelopen zomer is de uitvoeringsovereenkomst voor ecologisch beheer met HWL vernieuwd. Een deel van onze buitengebieden wordt in ieder geval de komende 2 jaar weer ecologisch beheerd door de vrijwilligers van HWL.

Daarnaast zijn we in 2021 begonnen met de voorbereiding van de 3 pilots voor ecologisch beheer binnen onze dorpen. Daarbij is het streven om die pilots, qua opzet en uitvoering, zo in te richten dat we er het meest van kunnen leren. We proberen daar op gebied van beheer nieuwe dingen uit, die bij bewezen effectiviteit, over de hele Hoeksche Waard uitgerold kunnen worden. De pilots worden in 2022 uitgevoerd en de komende 2 jaar gemonitord. Deze pilots gebruiken we ook in de communicatie om de bewustwording en acceptatie van onze inwoners ten aanzien van ecologisch beheer te vergroten.

Deelnemers van de cursus Kleurkeur, georganiseerd door HW zoemt, op excursie.

Project vergroten biodiversiteit op de begraafplaatsen

Begraafplaatsen zijn heel geschikt als plek om de biodiversiteit te versterken. In deze rustige omgeving gedijen veel dieren en een keur aan planten prima. In 2021 is, in samenwerking met onder andere HW zoemt, gewerkt aan het vergroten van de biodiversiteit op begraafplaatsen. Zo is bijvoorbeeld op de begraafplaats in Strijen een insectenhotel geplaatst. Voor het maken van de insectenhôtels wordt ook regelmatig de samenwerking gezocht met Gemiva-SVG Groep, Groen & Creatief. Deze organisatie ondersteunt en begeleidt onder andere mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De insectenhôtels zijn overigens niet alleen te

vinden op de begraafplaatsen maar ook op andere plekken in de Hoeksche Waard. Begin van dit jaar worden bestaande bomen bij de begraafplaats in Piershil vervangen door nieuwe bomen die beter zijn voor de biodiversiteit. Daarmee wordt de omgeving rondom de begraafplaats interessanter voor onder andere insecten, vogels en kleine zoogdieren.

Duurzame, milieuvriendelijke onkruidbestrijding

Het gebruik van chemische middelen bij onkruidbestrijding heeft nadelige gevolgen voor het gehele ecosysteem. De toepassing van schadelijke chemicaliën in de openbare ruimte is inmiddels wettelijk verboden. Daarom maakt gemeente Hoeksche Waard gebruik van nieuwe methoden voor onkruidbestrijding op verharding. Zo blaast een machine bij de hete lucht methode, lucht met een hoge temperatuur op het onkruid waardoor de plant eerst bovengronds verbrandt en uiteindelijk ondergronds afsterft. Ook hebben we ons veegbeheer aangepast om de groei van onkruid voor te zijn. De straten in de bebouwde kom worden 6 keer per jaar schoongeveegd door een veegwagen.

Milieuvriendelijke bestrijding eikenprocessierups

Voor de bestrijding van de eikenprocessierups worden mezenkastjes geplaatst op plaatsen waar de rups voorkomt. De mees komt van oorsprong in Nederland voor en deze vogel is een natuurlijke vijand van de eikenprocessierups. Uit proeven is gebleken dat ze ook daadwerkelijk in deze kastjes nestelen. De kastjes zijn gemaakt van hergebruikt materiaal en worden onder andere gemaakt door cliënten van Zorgboerderij Bonaventura uit Strijen.

Tiny forests

Kleine bosjes ter grootte van een tennisbaan, ze versterken wel degelijk de biodiversiteit. Met de aanleg van 3 van die minibossen brengen we meer biologische variatie aan in de dorpskernen en versterken we de betrokkenheid bij de natuur bij onze inwoners. De kleine bossen zijn volwaardige bossen, vol met Nederlandse boom- en plantsoorten. Door ze dicht bij een BSO of school te plaatsen, hebben deze minibossen ook een sociale en educatieve functie. We hebben dit concept van IVN Natuureducatie van harte omarmd en in het voorjaar van 2021 tekende wethouder Paul Boogaard daarom namens de gemeente een samenwerkingsovereenkomst met IVN. Na een hernieuwde oproep in Het Kompas, hebben zich diverse belangstellenden gemeld. Op dit moment hebben 5 potentiële locaties zich gemeld. We zijn, met de aanmelders, bezig de geschiktheid van deze locaties te beoordelen. De aanleg van de minibossen staat voor de lente van 2022 gepland. Bij dit project zetten we in op een grote mate van participatie, namelijk coproductie. We geven de inwoners en scholen de ruimte om mee te denken over de inrichting en het beheer van de bossen. IVN Natuureducatie heeft daar een vastgesteld format voor en begeleidt het proces.

Wethouder Paul Boogaard van gemeente Hoeksche Waard en Dylan Haanappel van IVN Natuureducatie tekenen de samenwerkingsovereenkomst.

[Zie: video ondertekening samenwerkingsovereenkomst Tiny forests](#)

Ecologische nieuwbouw

Bij nieuwbouwproject Wonen in 't groen Heinenoord, zijn landschap en natuur als uitgangspunt genomen voor de inrichting van de wijk. De gemeente heeft de ontwikkeling van deze wijk als prijsvraag opgezet, waarbij klimaatadaptatie en biodiversiteit belangrijke beoordelingscriteria vormden. Dit heeft ertoe geleid dat in het ontwerp van de wijk het landschap centraal staat. Een landschapsarchitect heeft de wijk ontworpen en daarmee gezorgd voor een wijk waar ruimte voor groen en water is. Dit is niet alleen goed voor biodiversiteit en klimaatadaptatie, maar zorgt ook voor een prettige plek om in te wonen. Veel groene hofjes en een minimum aan verharding kenmerken deze nieuwe wijk. Bovendien is er voor bewoners veel ruimte om elkaar buiten te ontmoeten. In 2021 is het ontwerp voor deze wijk, na afstemming met omwonenden, definitief gemaakt en het bestemmingsplan vastgesteld. In 2022 start de verkoop, de bouw begint aan het eind van dit jaar.

Bodemkwaliteit landbouw

In het laatste kwartaal van 2021 zijn 4 nieuwe initiatieven in de landbouwsector gestart met een financiële bijdrage uit de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta. Deze initiatieven dragen in meer of mindere mate bij aan behoud en herstel van de biodiversiteit. Zowel boven, als onder de grond, bijvoorbeeld door middel van een project voor herstel en behoud van de bodemkwaliteit voor de landbouwsector. Dit project 'Bodem als Basis' loopt mede dankzij cofinanciering van waterschap Hollandse Delta door. Fase 1 is afgerond in 2020. Op dit moment loopt fase 2. In 2022 start fase 3 met de middelen van de Regio Deal Zuid-Hollandse Delta. In totaal nemen momenteel ongeveer 60 boeren deel aan dit project, waaronder verschillende uit de

Hoeksche Waard. Deelname aan dit project levert de boeren praktische adviezen op voor bijvoorbeeld herstel van bodemleven en functioneel agrarische biodiversiteit.

Partner Deltaplan Biodiversiteit

Stichting Deltaplan Biodiversiteit werkt op landelijk niveau aan het versterken van de biodiversiteit. Dat doet zij onder meer door een netwerk te creëren waarin kennis, kunde en ervaringen worden uitgewisseld. Allerlei (overheids-)organisaties en bedrijven zijn, na een inhoudelijke en motivatiecheck, aangesloten bij het Deltaplan. Wij zijn afgelopen najaar toegelaten als partner van het Deltaplan Biodiversiteit. Om als partner van het Deltaplan te worden toegelaten, moet je je als organisatie aantoonbaar inzetten voor biodiversiteitsherstel. Daar horen ook concrete acties bij. Dankzij de toetreding als partner kunnen we gebruik maken van de kennis die op landelijk niveau beschikbaar is, deelnemen aan relevante werkgroepen en ons netwerk uitbreiden.

Ontwikkelingen Klimaatadaptatie

Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie

Samen met waterschap Hollandse Delta en provincie Zuid-Holland is de uitvoeringsagenda 'Hoeksche Waard klimaatbestendig' opgesteld en in juni/juli 2021 vastgesteld door de 3 besturen. In deze agenda zijn de resultaten van de klimaatstresstest en de gevoerde risicodialogen bondig samengevat. Aan de hand van 4 uitgangspunten 'De Hoeksche 4' is de gemeenschappelijke agenda voor de periode 2021-2026 gevuld. Het uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie is een doorvertaling hiervan voor de gemeentelijke acties en activiteiten in deze zelfde periode.

Impulsregeling klimaatadaptatie

De werkregio Hoeksche Waard, bestaande uit gemeente Hoeksche Waard, waterschap Hollandse Delta en provincie Zuid-Holland, bekijkt het opstellen van een samenwerkingsovereenkomst op bestuurlijk niveau. Het doel hiervan is om slagvaardig de gezamenlijke aanvragen van de impulsregeling klimaatadaptatie bij het Rijk te kunnen doen. Onder begeleiding van adviesbureau Nelen & Schuurmans worden de projecten verzameld waarvoor de impulsregeling wordt aangevraagd.

Het Oudeland van Strijen

De volgende projecten worden begin 2022 gezamenlijk aangedragen voor de impulsregeling vanuit het Rijk:

- 't Schenkeltje in 's-Gravendeel: aanleg van een duiker voor het verwerken van extreme regenval;
- de Oranjewijk in Strijen: waterberging creëren voor overtollig water bij extreme regenbuien;
- het Oudeland van Strijen: het waterpeil verhogen.

GROENE, KLIMAATBESTENDIGE OPENBARE RUIMTE

Plein aan de Atalanta in 's-Gravendeel

In 2021 nam een aantal bewoners rond het plein aan de Atalanta in 's-Gravendeel het initiatief om een ontwerp te maken voor een groen en klimaatadaptief plein. Het plein is een versteend stukje 's-Gravendeel. Deze bewoners willen daar samen met de gemeente wat aan doen. Uit de klimaatstresstest blijkt dit plein ook nog eens een hittestop te zijn. Een projectteam van collega's met verschillende expertises is eind 2021 gestart om samen met de initiatiefnemers en omwonenden dit plein te vergroenen en opnieuw in te richten. Vanaf begin 2022 start het participatietraject om met elkaar tot een nieuwe, klimaatadaptieve inrichting van het plein te komen. Hierbij wordt gewerkt volgens de leidraad Communicatie & participatie Duurzaamheid.

Nieuwbouw Immanuëlhof in 's-Gravendeel

In november 2021 is de gemeenschappelijk tuin en buitenruimte van het Immanuëlhof in gebruik genomen. Het Immanuëlhof is het eerste nieuwbouwproject in de Hoeksche Waard dat zo is ontwikkeld dat het rekening houdt met klimaatverandering en klimaatadaptief is ingericht. De bewoners van de 24 huurwoningen van HW Wonen nemen een deel van het beheer van de gemeenschappelijk tuin op openbare grond op zich. Ook dit is een primeur. De ervaring die nu wordt opgedaan in het gezamenlijke beheer, wordt meegenomen in de plannen om in 2022 op meer plekken bewoners te motiveren voor een stukje mede-eigenaarschap voor het beheer van openbaar groen. Afspraken hierover worden vastgelegd in een overeenkomst tussen de gemeente en inwoners.

Zie: persbericht Bewoners Immanuëlhof genieten van klimaatproof tuin en buitenruimte

Zomerplein in Puttershoek

Het Zomerplein in Puttershoek is zo'n versteend plein waar de zon op warme dagen ongenadig hard schijnt. In de klimaatstresstest kwam deze plek naar voren als een zogenaamde 'hotspot'. Aan het plein zijn onder meer een buitenschoolse opvang en een woonzorgcentrum gevestigd. De gebruikers van het plein willen er graag meer groen en schaduwrijke plekken. Een projectteam van collega's met verschillende expertises is eind 2021 gestart om samen met de gebruikers en bewoners dit plein te vergroenen en opnieuw in te richten. Vanaf begin 2022 start het participatietraject om met elkaar tot een nieuwe, klimaatadaptieve inrichting van het plein te komen. Ook hierbij wordt gewerkt volgens de leidraad Communicatie & participatie Duurzaamheid.

Nieuwe wijk Akkerdreven in Nieuw-Beijerland

In 2020 startte de bouw van wijk Akkerdreven/Damgaarde in Nieuw-Beijerland. In nauwe samenwerking met de projectontwikkelaars en landschapsarchitect is gekozen voor een groen-blauwe zone dwars door de wijk. De combinatie van water en groen biedt niet alleen ruim baan voor biodiversiteit, maar ook voor klimaatadaptief waterbeheer. We hebben gebruik gemaakt van onze eerdere, opgedane ervaringen onder andere in de aangrenzende wijk. Daar zijn enkele jaren geleden waterbergende voorzieningen

in de groenstructuren van de wijk aangelegd. In Akkerdreven staat de vraag centraal op welke manier prettig, groen wonen te combineren is met vertraagde afvoer van overtollig hemelwater. Het ontwerp is zo goed als af en wordt besproken met het waterschap, waarna in 2022 de aanleg start. De afronding van de groen-blauwe zone valt samen met de afronding van de bouwfase. Dit project is een pilot waarbij de opgedane ervaringen weer meegenomen worden in andere, toekomstige projecten.

Parkeerplaatsen uitgevoerd in waterdoorlatende platen

Bij de ontwikkeling KONingshof in Oud-Beijerland is het (bezoekers)parkeren uitgevoerd in waterdoorlatende TTE-platen (een zelfdragende roosterconstructie begroeid met gras of gevuld met betonklinkers) in plaats van traditionele verharding. Hierdoor wordt het water niet direct afgevoerd naar het riool, maar kan het ter plekke in de bodem trekken. Tevens zorgt het gras wat erop groeit voor een mooie uitstraling en bestrijdt het hittestress.

Ook bij locatie Rustenburg in Puttershoek zijn de waterdoorlatende TTE-platen voor parkeervakken aangelegd met daartussen verharde uitstapstroken. Het hemelwater kan in de bodem trekken en dankzij de uitstapstroken stappen mensen zonder vieze voeten te krijgen in en uit de auto.

Afkoppelen hemelwaterafvoer

Bij beheer en onderhoud in de openbare ruimte kijken we standaard naar meekoppelkansen voor het aanleggen van gescheiden rioolstelsels. Hierdoor wordt het hemelwater gescheiden van het vuilwaterriool opgevangen en naar het oppervlaktewater geleid. Op de volgende plaatsen is het afgelopen jaar een gescheiden stelsel aangelegd:

- stukje Albert Verweystraat in Mijnsheerenland;
- Nieuweweg in 's-Gravendeel;
- Kalisland en Avenhil in Heinenoord;
- aansluitend aan het centrumplan Heinenoord: de Emmastraat;
- parkeerterrein Boterbloemstraat in Klaaswaal;
- Osloplein in Puttershoek;
- delen van de wijk Zuidwijk in Oud-Beijerland;
- delen van Zoomwijck in Oud-Beijerland;
- Jan Tooropstraat in Oud-Beijerland;
- Abel Tasmankwartier in Oud-Beijerland.

Aanleg van geveltuinen makkelijker gemaakt

De aanleg van geveltuinen is sinds september voor inwoners vergemakkelijkt. Inwoners die hun gevel willen vergroenen, hebben daar geen vergunning voor nodig. Zij kunnen zelf aan de slag aan de hand van de duidelijk uitgelegde spelregels. Op de webpagina gemeentehw.nl/geveltuin zijn deze door inwoners eenvoudig na te lezen. Om 'de geveltuin' extra onder de aandacht te brengen en de aanleg van groene gevels te stimuleren, is begin oktober op Facebook een winactie uitgezet. Inwoners die hun gevel een groener aanzien wilden geven, konden zich aanmelden en kans maken op een goed gevulde geveltuin. Op 11 november werd de geveltuin bij familie De Jong uit Puttershoek aangelegd.

Familie De Jong uit Puttershoek wint geveltuin - Gemeente Hoeksche Waard

[Zie: nieuwsbericht Familie De Jong uit Puttershoek wint geveltuin](#)

Subsidie klimaatadaptatie

De uitvoeringsregeling klimaatadaptatieve maatregelen (subsidie klimaatadaptatie) is begin oktober opengesteld en voorziet duidelijk in een behoefte. In 2021 hebben inmiddels 15 inwoners een aanvraag gedaan. Tijdens de eerste Nationale Klimaatweek (28 oktober tot 5 november 2021) reikte wethouder Harry van Waveren de eerste subsidie uit aan een inwoner van 's-Gravendeel. *[Zie: persbericht Wethouder Van Waveren reikt eerste subsidie uit voor maatregelen klimaatadaptatie](#)*

Extra aandacht klimaatadaptatie tijdens de Nationale Klimaatweek

Tijdens de Nationale Klimaatweek is extra aandacht uitgegaan naar klimaatadaptatie en de maatregelen die inwoners zelf kunnen nemen om de gevolgen van extreem weer tegen te gaan. De eerste klimaatadaptatiesubsidie aan een inwoner is uitgereikt, inwoners kregen bij inlevering van 1 of meer (tuin)tegels bij- en insectvriendelijke plantjes cadeau en zij konden online hun kennis over duurzaamheid en klimaat testen in een 'quiz' op Facebook- en Instagramstories.

Postbus 2003
3260 EA Oud-Beijerland

Bezoekadressen

Kijk op www.gemeentehw.nl

☎ 14 0186 | 088 - 647 36 47

@ info@gemeentehw.nl

🌐 www.gemeentehw.nl

📘 gemeenteHW

🐦 @gemeenteHW

📷 @gemeenteHW

🌐 Gemeente Hoeksche Waard

